

24. RIBEIRO, A. E. ET AL.: Chiral separation of flurbiprofen enantiomers by preparative and simulated moving bed chromatography. *Chirality*, 23, 2011 (8), s. 602–611.

25. PEPER, S. ET AL.: Separation of ibuprofen enantiomers by supercritical fluid simulated moving bed chromatography. *Sep. Sci. Technol.*, 37, 2002 (11), s. 2545–2566.

26. HEIKKILA, H.: *Method for the recovery of betaine from molasses*. 1992. U.S. Pat. no. 5127957.

27. KAMPEN, W. H.: *Continuous process for the recovery of betaine*. 1996. Eur. Pat. no. EP0411780.

28. LAMELOISE, M.-L.; LEWANDOWSKI, R.: Purification of beet molasses by ion-exclusion chromatography: fixed-bed modelling. *J. Chromatogr. A*, 685, 1994 (1), s. 45–52.

29. PAAANANEN, H.; KUISMA, J.: Chromatographic separation of molasses components. *Zuckerindustrie*, 125, 2000 (12), s. 978–981.

30. GIACOBELLO, S.; STORTI, G.; TOLA, G.: Design of a simulated moving bed unit for sucrose–betaine separations. *J. Chromatogr. A*, 872, 2000 (1), s. 23–35.

31. BOON, F. ET AL.: Process innovation in the sugar industry: Chromatographic sugar separation using SMB technology. *Zuckerind.*, 132, 2007 (8), s. 634–637.

32. BUBNIK, Z. ET AL.: Application of continuous chromatographic separation in sugar processing. *J. Food Eng.*, 61, 2004 (4), s. 509–513.

33. HENKE, S.; GILLAROVÁ, S.: Kontinuální chromatografická separace. In KADLEC, K.; KMÍNEK, M.; KADLEC, P. (ED): *Měření a řízení chemických, potravinářských a biotechnologických procesů. Díl II. Řízení technologických procesů*. 1. vyd., Ostrava: Key Publishing Ostrava, 2017, s. 238–245, ISBN 978-80-7418-285-3.

34. GILLAROVA, S. ET AL.: Chromatographic separation of mannitol from mixtures of other carbohydrates in aqueous solutions. *Czech J. of Food Sci.*, 39, 2021 (4), s. 281–288.

35. HENKE, S.; HINKOVA, A.; GILLAROVA, S.: Colour Removal from Sugar Syrups. In INAMUDDIN (ED): *Applications of Ion Exchange Materials in Biomedical Industries*. 1st ed., Cham: Springer International Publishing, 2019, s. 189–225, ISBN 978-3-030-06082-4.

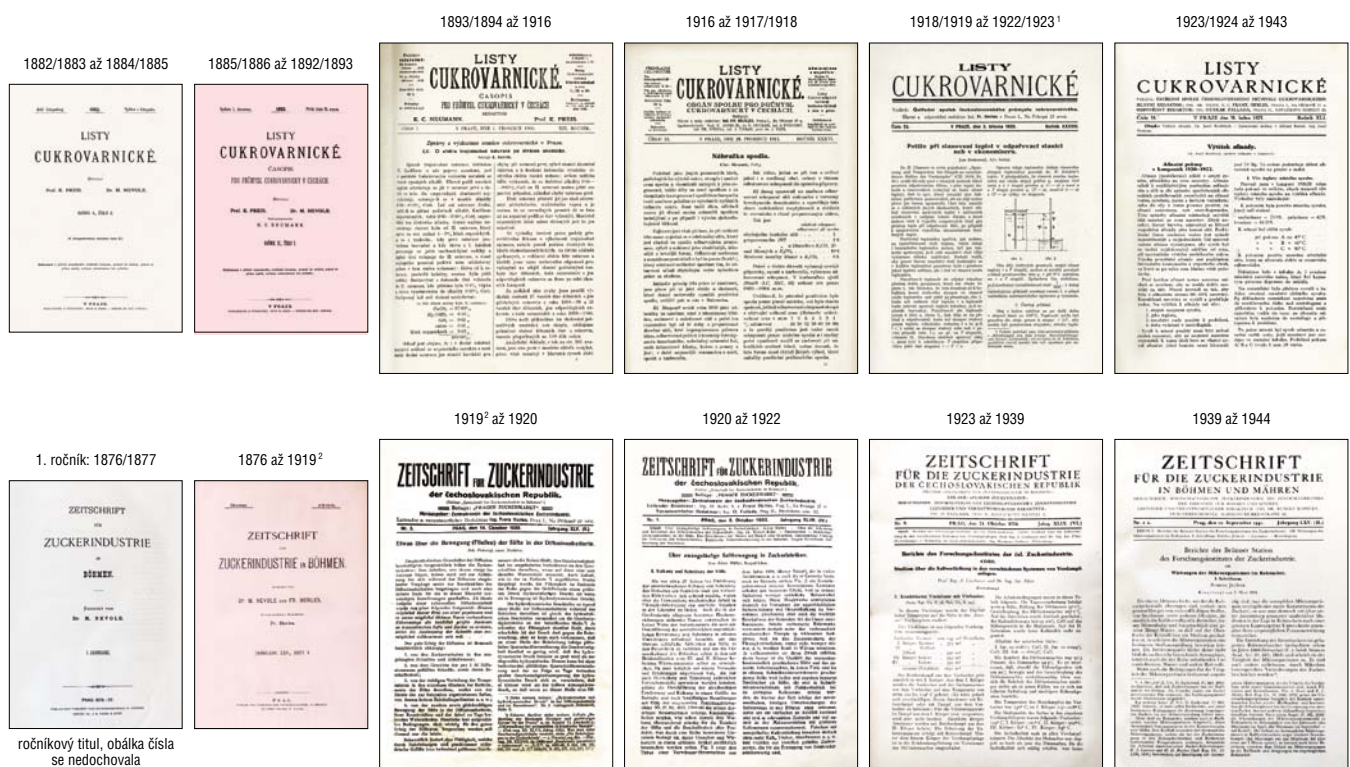
Gillarová S., Henke S., Bubník Z., Kadlec P.: Carbohydrate Separation Using Continuous SMB Chromatography (Part 2)

The article presents a literary review concentrating on SMB chromatography; it summarises its trends and up-to-date applications. The research is particularly aimed at separation and production of rare carbohydrates, separation of fructooligosaccharides, separation of galactooligosaccharides, separation of lactose and oligosaccharides, separation of enantiomers, and isolation of betaine from molasses. In conclusion, the paper introduces a continuous chromatography station that makes it possible to test separation of carbohydrates and other substances.

Key words: continuous SMB chromatography, separation, fructooligosaccharides, galactooligosaccharides, enantiomers, betaine.

Kontaktní adresa – Contact address:

Ing. Svatopluk Henke, Ph. D., Vysoká škola chemicko-technologická, Fakulta potravinářské a biochemické technologie, Ústav sacharidů a cereálií, Technická 5, 166 28 Praha 6 – Dejvice, Česká republika, e-mail: henkes@vscht.cz

Obr. 1. Obálky Listů cukrovarnických a Zeitschrift für Zuckerindustrie in Böhmen (der československé Republik; in Böhmen und Mähren); pozn: 1 – mírně odlišná úprava záhlaví u ročníků 1921/22 a 1922/1923 (viz obr. 3.), 2 – pravděpodobně

150 let cukrovarnických odborných periodik v českých zemích

(140 let časopisu Listy cukrovarnické a řepařské)

150 YEARS OF SUGAR PERIODICALS IN CZECH LANDS

(140 Years of Listy cukrovarnické a řepařské Journal)

Blahoslav Marek

Pokrok jakébkoli oboru lidské činnosti, cukrovarnictví nevyjímaje, je pomíněn předáváním získaných poznatků. Ve druhé polovině 19. století, v období významného rozvoje řepného cukrovarnictví, představovala jedinou možnou cestu bromadného šíření informací tištěná média. Cukrovarnický periodický odborný tisk v českých zemích má velmi dlouhou tradici, jak naznačuje název článku, první časopisy vyšly před 150 lety v říjnu 1872 – ročníky neodpovídaly ročním kalendářním, nýbrž ročním cukrovarnickým, „bospodářským“ (od října do září následujícího roku). Cílem článku pak je představit čtenářům tato naše historická odborná periodika (některá později přebližená), okolnosti jejich vzniku i osobnosti, které jsou s nimi spojeny.

Vznik cukrovarnických časopisů u nás je spojen se jménem **Karel Preis**. Tento v té době teprve šestadvacetiletý nadšenec, asistent na pražské polytechnice (později profesor), inicioval jejich založení a začal s redakční prací, která jej pak provázela až do konce života. Brzy se připojil i jeho vrstevník a přítel **Milan Nevole**. Spojoval je nejenom zájem o cukrovarnický obor a jeho rozvoj, ale i příbuzenský vztah¹.

Z dnešního pohledu je až neuvěřitelné, jak výkonní byli. Vždyť např. Karel Preis musel pracovat na své akademické dráze jako učitel (podle dobových svědectví již jako asistent – když zastupoval prof. Šafaříka – vynikal jako přednášející obsahem i formou výuky) i vědec, vedle toho sám redigoval zpočátku oba časopisy, překládal, upravoval články s cílem, aby jejich odborná úroveň byla co nejvyšší atd. Od roku 1872 působil rovněž jako předseda nového Spolku chemiků českých „ISIS“, v roce 1877 pak založil a sám redigoval také časopis Listy chemické. Později při pražské technice založil výzkumnou stanici cukrovarnickou a byl předsedou jejího kuratoria... a tím výčet zdaleka nekončí. (Podobně tomu bylo i u dalších – M. Nevolesho, F. Herlese či K. C. Neumanna.) A to vše v době, kdy neexistovaly nejenom počítače nebo telefony², ale ani elektrické osvětlení či psací stroj, vše se vyřizovalo dopisy a zapisovalo pomocí kalamáře a pera v násadce! Jak náročná byla práce redaktora za těchto podmínek³, je nasnadě.

Časopis cukrovarnický 1872/1873 až 1874/1875

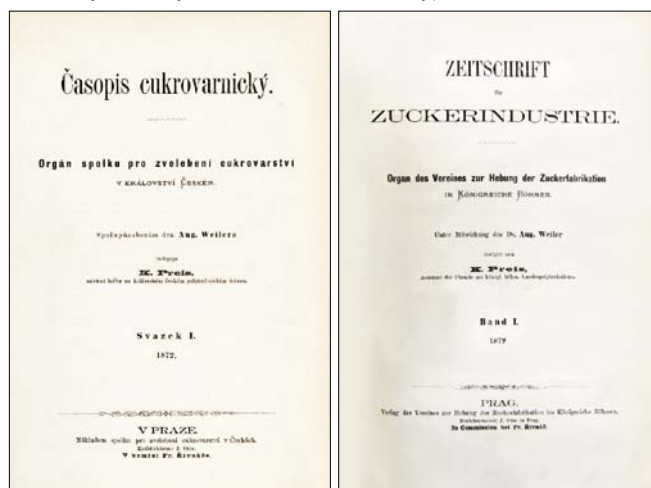
První číslo česky tištěného listu vyšlo v říjnu 1872. Redaktorem byl Karel Preis, vydával jej Spolek pro zvelebení cukrovarství v království Českém jako spolkové periodikum. Tento spolek byl

založen v roce 1868 (poté, co roku 1862 ústřední cukrovarnický spolek rakouské říše přesídlil z Prahy do Vídně), jeho předsedou byl Ferdinand Urbánek. Zanikl však již v roce 1874 (návnazně Časopis cukrovarnický i Zeitschrift für Zuckerindustrie), především v důsledku otřesů v cukrovarnickém průmyslu po pádu vídeňské a pražské burzy.

Na úvod prvního čísla redakce (tedy Preis) uvádí: „Ze všech odvětví průmyslu žádné nedosáhlo ve vlasti naší tak netušeného rozkvětu a tak skvělých výsledků, jako cukrovarnictví, kteréžto v krátkém čase opatřilo českému cukru pověst velikou, postavivši jej na trhu světovém takřka v řadu první. ... Spolek českých cukrovarníků ... odbodlal se k zaražení časopisu, jenž věnován jsa průmyslu cukrovarnickému vůbec, především a zvláště má pečovati o to, by domácí cukrovary naše našly v něm spolehlivou vědeckou podporu.“

Obsahově čísla zahrnovala jak hlavní odborné články, tak kratší sdělení z praxe, tabulky, zprávy ze spolkových schůzí, tržní zprávy i překlady ze zahraničního tisku. Nechyběla ani inzerce

Obr. 2. Titulní listy ročníkových svazků prvního ročníku Časopisu cukrovarnického a Zeitschrift für Zuckerindustrie (obálky jednotlivých čísel se nedochovaly)

¹ Preis a Nevole byli švagři – dosvědčuje to František Herles ve vzpomínce na K. Preise (LC 34, 1915/1916, č.26/27, s. 345).

² První telefonní linka v Praze byla v roce 1881 ve vysočanském cukrovaru.

³ Je otázkou, nakolik jim v redakční práci někdo pomáhal – jistě je, že později, především pak v meziválečné době, působilo v redakci cukrovarnických časopisů více osob, v počátečních desetiletích však s velkou pravděpodobností vykonávali redaktori vše sami.

PhDr. Milan Nevole

(2. 10. 1846 Bělehrad – 23. 11. 1907 Praha)

Student filosofie na Karlově univerzitě a chemie na polytechnice v Praze pokračoval ve studiu obojího ve Vídni, kde byl promován. Po krátké praxi v cukrovaru se roku 1872 stal asistentem na pražské polytechnice u prof. Šafaříka (jako Preis), po habilitaci v roce 1878 (stal se soukromým docentem, tedy bez systemizovaného místa na škole) založil roku 1879 soukromou laboratoř, od roku 1883 spolu s K. C. Neumannem, která se posléze stala spolkovou laboratoří cukrovarnických spolků. Od založení časopisu do své smrti vedl redakci Zeitschrift für Zuckerindustrie in Böhmen, jedenáct let spolupracoval s K. Preisem i v redakci Listů cukrovarnických. Podílel se na vysokoškolské učebnici organické chemie. Byl jednatelem a členem výboru Cukrovarnického spolku v Čechách i dalších, členem správních rad (banky, cementárny, pivovaru, dětské nemocnice...), členem zkušební komise u II. státní zkoušky na polytechnice a členem Národohospodářského ústavu.

Ing. František Herles, dr. h. c.

(30. 4. 1861 Čistá (RA) – 24. 10. 1938 Praha)

Po studiu na polytechnice pracoval v cukrovaru Cerhenice a Zvoleněves, stal se technologickým poradcem všech císařských cukrovarů. V roce 1894 založil vlastní chemicko-analytickou laboratoř v Praze a stal se soudním znalcem pro cukrovarnictví. Byl autorem několika objevů v oboru. Byl redaktorem Zeitschriftu, po Preisově smrti hlavní redaktor obou našich časopisů. Člen ICUMSA, ČSCH atd. Zakladatel semenářské stanice, velkých sadů a školek v Čisté, majitel uhelných dolů v Petrovicích.

a rozměrnější obrazové přílohy, typické i pro další tituly. Autorsky se zapojovali tehdejší přední cukrovarnickí odborníci (F. Štolba, J. V. Diviš, B. F. Gross, K. A. Weiler, G. Hodek, F. Jičínský a další).

V prvním ročníku (s. 198) se uvádí, že tehdy v Evropě vycházelo kromě Časopisu cukrovarnického a Zeitschrift für Zuckerindustrie v Praze už jen 5 cukrovarnických časopisů, a to ve Vídni pro celou monarchii titul „Organ des Central-Vereins für Rübenzucker-Industrie in der Oesterreichisch-Ungarischen Monarchie“, redigovaný dr. Ottem Kohlrauschem, dále 2 francouzské (Journal des fabricants de sucre a La sucrerie indigène et colonial), 1 v Anglii (The Sugar Cane) a 1 v Německu (Zeitschrift des Vereins für Rübenzucker-Industrie im Zollverein). V krátké době však začaly přibývat cukrovarnické časopisy i v dalších zemích (např. v témže roce La sucrerie Belge), příp. další tituly v uvedených zemích, a tak se v 70. a především 80. letech 19. století jejich počet zvýšil.

Ročník Časopisu cukrovarnického měl přes šest set stran, jeho rozměry odpovídaly zhruba formátu A5. Časopis vycházel jen necelé tři roky (nejspíše s 10 čísly ročně), ve druhé polovině 3. ročníku bylo vydávání pro nedostatečnou finanční podporu v ekonomicky bouřlivé době (i pro malý zájem cukrovarů, z 255 našich cukrovarů jej neodebírala téměř stovka) zastaveno.

Zeitschrift für Zuckerindustrie

1872/1873 až 1874/1875

Německojazyčné „dvojče“ Časopisu cukrovarnického bylo založeno ve stejné době a vycházelo ve stejné grafické úpravě, i když obsahově nebyla obě periodika totožná. Také tento časopis vydával Spolek pro zvelebení cukrovarství v Čechách (Verein zur Hebung der Zuckerfabrikation in Königreiche Böhmen) a jeho redaktorem byl rovněž Karel Preis. Vydávání periodika skončilo za stejných okolností jako Časopis cukrovarnický.

Zeitschrift für Zuckerindustrie in Böhmen

1876/1877 až 1918/1919

Po ustálení ekonomických poměrů nově založený Cukrovarnický spolek v Čechách (Verein der Zuckerindustrie in Böhmen), jehož předsedou se stal Gustav Hodek, obnovil po dvou letech vydávání časopisu v němčině. Ten nesl rozšířený název (později se dle politické situace upravoval), formálně nebyl pokračováním časopisu Zeitschrift für Zuckerindustrie, vycházel nově od 1. ročníku. Redigováním byl pověřen dr. Milan Nevole, který byl mj. jednatelem (výkonným funkcionářem) cukrovarnického spolku.

Zeitschrift vycházel nejdříve (s jistotou od 5. ročníku) 6× za rok, později v ročnících 1885/1886 až 1894/1895 pak 8× za rok (v roce 1884/1885 dokonce 10×), od roku 1895/1896 jako měsíčník 11× ročně (kromě září), v některých ročnících s jedním dvojičíslem na podzim. Počet stran v čísle se zpravidla pohyboval okolo 70 až 80.

V polovině 90. let pomáhal dva roky Nevolemu v redakci Vojtěch Hořínek (v tiráži A. Hořínek), následně jej v ročníku 1896/1897 nahradil Ing. František Herles, který se následující rok stal zodpovědným redaktorem časopisu. Dr. Nevole působil v redakci až do své smrti, poté jej nahradil prof. Preis, který potom s Ing. Herlesem časopis řídil až do dubna 1916; po Preisově smrti pak Zeitschrift a Listy cukrovarnické redigoval Ing. Herles sám. Bylo jmenováno 6 odborných redaktorů (prof. K. Andrlík, Ing. F. Štěrba, Ing. J. Urban, Ing. J. Pokorný, prof. J. Uzel, dr. G. Heidler) a stálí spolupracovníci (V. Bartoš, H. Karlík, Th. Koydl, K. C. Neumann, F. Rytíř, J. Stoklasa, K. Urban, E. Vítek a E. Votoček).

Časopis měl o něco větší formát než předchozí tituly (zhruba 17 × 25 cm), po celou dobu vycházel v typické „červené“ (spíše růžové) obálce, kvůli které se u nás i v zahraničí vžilo v té době pro tento titul označení „červené sešity“ (vycházely tak pravděpodobně do roku 1919)⁴, které byly v cukrovarnických kruzích pro svou odbornou úroveň vysoce ceněny. Přispívali do nich naši přední odborníci, v této době docházelo k rozvoji cukrovarnické analytiky, technologie a strojírenství (také řepařství), a to vše se promítalo i na stránkách časopisu.

⁴ Autor článku čerpal informace z dochovaných ročníků Zeitschriftu v cukrovarnické knihovně (dnes v Dobrovici), kde ročníky 1911/1912 až 1919/1920 chybí. Proto informace o podobě časopisu v daném období dovozuje jen nepřímo z jiných pramenů.

*Zeitschrift für Zuckerindustrie der čechoslovakischen Republik*⁵

Po vzniku republiky se pozměnil název časopisu, který začal vycházet od října 1919 jako týdeník ve větším formátu (blízkém A4). Bylo rozhodnuto, že se Prager Zuckermarkt stane jeho přílohou, rovněž jako týdeník. Zeitschrift a Listy cukrovarnické (obě periodika nyní vydával cukrovarnický spolek) se v podstatných náležitostech vzájemně sjednotily. Dříve uvedení externí odborní redaktoři jsou naposledy v tiráži zmíněni v roce 1922. Počet pracovníků redakce se však rozšířil, redaktorem přílohy Prager Zuckermarkt do roku 1930 byl G. Heidler, redaktorem přílohy „Anzeiger“ F. Rytíř (v letech 1919–1921), spoluredaktory (uvedeni jsou v roce 1921/1922) byli Ing. F. Hanuš a K. Fanta. Je známo, že v redakci v letech 1922 až 1941 pracoval (především jako překladatel) také Josef Petřík, který ovládal sedm cizích jazyků a základy dalších.

V lednu 1922 se stal druhým redaktorem cukrovarnických časopisů Ing. Otakar Fallada (v německy vydávaných periodikách se psal Ottokar), který po odchodu Ing. Herlese z redakce v lednu 1924 převzal zodpovědnost za všechna vydávaná periodika. Počet příloh Zeitschriftu se v meziválečném období rozšířil, objem informací přinášejících cukrovarnickými časopisy tak byl v této době největší. V roce 1919 začala vycházet příloha „Anzeiger“ (Věstník Spolku cukrovarnických úředníků), v polovině 20. let pak „Rundschau“ (Rozhledy) – tato příloha vycházela zpravidla 10× až 12× ročně, ke konci 30. let méně (naposledy v ročníku 1938/1939 jen 1 číslo). Samotný Zeitschrift míval zhruba 500–700 stran v ročníku (nejvíce 724 v ročníku 1926/1927), příloha Prager Zuckermarkt k tomu mívala podobný počet stran (nejvíce 794 v ročníku 1929/1930).

Obsah Zeitschriftu tvořily, podobně jako dříve, odborné články především od autorů z cukrovarnické stanice a poté z Výzkumného ústavu cukrovarnického (jako zprávy VÚC), také z brněnské stanice VÚC, vysokých škol, od šlechtitelů cukrovky, samozřejmě i od odborníků z cukrovarnického průmyslu. Na stránkách Zeitschriftu byly prezentovány zahraničí výsledky našeho cukrovarnického výzkumu, proto autoři projevovali značnou snahu o brzké překlady prací do němčiny i jejich jazykovou správnost (dochovala se i korespondence, ve které ústav kritizuje průtahy v publikování prací předaných redakci).

Ing. Otakar Fallada ukončil svou práci v redakci a odešel na odpočinek v dubnu 1938, jeho místo převzal Ing. Dr. Rudolf Kopecký.

⁵ Použití písmene „č“ v německém názvu bylo důsledkem snahy českoslovených úřadů té doby prosadit toto písmeno v názvech do oficiálních dokumentů (také nahradit „w“ jednoduchým „v“).

Obr. 3. Tentýž článek (zde dr. Stehlíka ze Semčic v roce 1921) vyšel v českém i německém časopisu – německy ovšem s půlročním zpožděním; často byl odstup ještě podstatně delší, někdy však byl nejdříve publikován článek v němčině (především v dřívějším období za Rakousko-Uherska)

prof. Ing. Karel Preis, dr. h. c.

(20. 8. 1846 Praha – 27. 4. 1916 Praha)

Studoval na polytechnice v Praze a Curychu, v roce 1868 se stal asistentem prof. Šafaříka na české vysoké škole technické a záhy docentem metalurgie, roku 1876 mimořádným a 1882 řádným profesorem analytické a anorganické chemie. V roce 1885 se stal rektorem. Na vysoké škole působil do roku 1906. Zakladatel a redaktor odborných cukrovarnických a chemických časopisů, člen Královské české společnosti nauk, dvorní rada, pro své zásluhy čestný člen cukrovarnického spolku. Zakladatel a předseda Spolku českých chemiků. Organizátor cukrovarnické expozice na národopisné výstavě 1895, zakladatel cukrovarnické sbírky (muzea) při české technice – 1895, organizátor chemicko-technologických sbírek Technického muzea v Praze. Zakladatel literárního fondu českých chemiků atd. Autor řady publikací. Zakladatel Výzkumné stanice cukrovarnické v Praze (1895) a předseda jejího kuratoria.

Ing. Karel Cyril Neumann

(27. 1. 1856 N. Strašecí – 8. 10. 1919 Praha)

Osobnost „cimmanovské“ šíře aktivit. Absolvent polytechniky, Nevolesho společník v laboratoři. Zastával funkce v mnoha spolcích, byl neúnavným organizátorem. Od roku 1886 vydával proslulý Kalendář cukrovarnický, od roku 1902 pak „Cukrovarnickou knihovnu“... Spoluorganizoval cukrovarnické expozice na výstavách 1891, 1895 a 1908. Sepsal řadu odborných ad. spisů. Člen Národohospodářského ústavu, ICUMSA, ČSCH atd. Byl 22 let redaktorem Listů cukrovarnických. Aktivně působil při založení dnešního NTM v Praze.

JUDr. Ferninand Heidler

(8. 12. 1881 D. Chvatliny – 3. 11. 1928 Praha)

Ředitel čl. cukerní komise, jednatel cukrovar. spolku, organizátor cukerního sektoru. Člen odboje, poslanec, ministr obchodu (1919–1920).

JUDr. Gustav Heidler

(7. 9. 1883 Police (TR) – 30. 5. 1930 Praha)

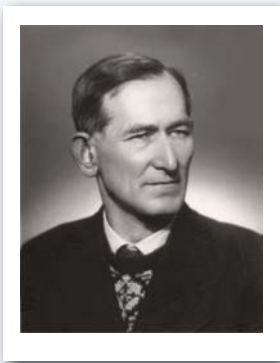
Bratr F. Heidlera, přední činovník cukrovarnického průmyslu. Prokurista Společnosti pro pěstění řepného semene, poté člen Cukerní ústředny ve Vídni, následně vedoucí jednatel čl. cukerní komise, jednatel českého, poté čl. cukrovarnického spolku ad. Inicioval založení VÚC, člen jeho kuratoria. Člen bankovního výboru minterstva financí a Národohospodářského ústavu. Poslanec parlamentu.

Ing. Otakar Fallada

(21. 12. 1872 Praha – 28. 5. 1944 Praha)

Ředitel výzkumné stanice cukrovarnické ve Vídni, poté stanice v Brně, redaktor „Österr.-ungarn. Zeitschrift...“. Od roku 1924 vedoucí redaktor cukrovarnických časopisů v Praze.

Ing. Dr. Rudolf Kopecký

(3. 1. 1902 Petrovice (PB) – 17. 8. 1994 Praha)

Redaktor cukrovarnických časopisů a vedoucí knihovny VÚC v Praze.

LISTY CUKROVARNICKÉ a ŘEPAŘSKÉ

Tab. 1. Přehled redaktorů cukrovarnických časopisů (do roku 1944)

Redaktor	Zeitschrift für Zuckerindustrie ¹	Prager Zuckermarkt	Časopis cukrovarnický	Listy cukrovarnické
	Doba působení v redakci			
Karel Preis	1872–1875; 1907–1916		1872–1875	1882–1916
Milan Nevole	1876–1907			1882–1893
Karel C. Neumann				1885–1915 ⁸
Vojtěch Hořínek ²	1894–1896	1884–1903 ⁴		
František Herles	1896–1924			1916–1924
Otakar Fallada	1922–1938	(1930–1938)		1922–1938
Rudolf Kopecký	1938–1944	(1938–1944)		1938–1943
J. O. Paďour		1881–1882 ⁵		
P. C. Bernau ³		1882 ⁶		
Em. Peroutka		1903–1909 ⁴		
Josef Bodňanský		1882–1910		
Ferdinand Heidler		1909–1912 ⁷		
Gustav Heidler		1912–1930		

¹ Zeitschrift für Zuckerindustrie, Z. für Zuckerindustrie in Böhmen, Z. für Zuckerindustrie der československé republik, Z. für Zuckerindustrie in Böhmen und Mähren; ² v tiráži každého čísla je uvedeno pouze „A. Hořínek“, jednalo se však o Vojtěcha Hořínka, významného cukrovarnického statistika; ³ Bedřich Bernau, rodným jménem Přemysl Cyril Bačkora (administrativní správce cukrovaru, spisovatel); ⁴ redaktor statistické části; ⁵ 10. 12. 1881 až 31. 3. 1882; ⁶ 1. 4. až 31. 8. 1882; ⁷ od 1. 3. 1909 do 9. 3. 1910 redaktor statistické části; ⁸ 1885–1893 spolupracovník redakce, 1893–1915 redaktor.

Pozn.: Jsou zařazeny zodpovědné osoby uvedené v tiráži periodik, ne externí spolupracovníci (redaktoři) ani zaměstnanci redakce.

Konec Československa znamenal i konec „zlaté doby“ našich cukrovarnických periodik. V únoru 1939, po mnichovských událostech⁶, vyšlo oznámení redakce, že se vydávání Zeitschrift für Zuckerindustrie der Česko-Slovenské republik od března téhož roku z úsporných důvodů zastavuje. V Listech cukrovarnických pak měly začít vycházet souhrny článků v němčině. Vzápětí ovšem okupace republiky⁷ vše změnila.

⁶ 30. 9. 1938 byla podepsána Mnichovská dohoda a ČSR muselo odstoupit pohraničí Německu.

⁷ 16. 3. 1939 byl zřízen Protektorát Čechy a Morava po předchozí vojenské okupaci zbytku republiky Německou říší (14. 3. 1939 byl vyhlášen samostatný Slovenský stát)

Obr. 4. Titulní strana (1909) a inzertní strana (1912) Prager Zuckermarkt

Zeitschrift für Zuckerindustrie in Böhmen und Mähren

Časopis v Protektorátu opět změnil název, válečné poměry však ovlivnily i mnohé další – redakce čelila nedostatku příspěvků, situaci zachraňoval VÚC, rozsah ročníků byl oproti 30. letům čtvrtinový. Jako příloha vycházel pouze útlý Prager Zuckermarkt. Existence časopisu byla na konci ročníku 1943/1944 úředně ukončena z důvodu nedostatku papíru. Poslední ročník Zeitschriftu i Prager Zuckermarkt vycházel ve dvojčíslech (dvojčíslo Zeitschriftu mělo v průměru 10 stran, Prager Zuckermarkt jen strany 2).

Prager Zuckermarkt

1881 až 1919 (poté do 1944 jako příloha Zeitschrift für Zuckerindustrie...)

Byl-li Zeitschrift für Zukcerindustrie in Böhmen odborným periodikem oboru, jehož prioritním úkolem bylo přinášet obsáhlejší vědecké a odborné články, pak Prager Zuckermarkt byl zpravodajem, který šířil nejruznější aktuální informace ze světa obchodu s cukrem, statistiky, přehledy, úřední nařízení, zprávy z oboru doma i ve světě, osobní sdělení atp., a samozřejmě také ve značné míře i inzerci. První číslo vyšlo 10. 12. 1881, po založení vycházel zpravodaj dvakrát týdně, ve středu a v sobotu, ale již v prvním ročníku se změnil na deník, který vycházel odpoledne, od pondělí do soboty. Ročníky Prager Zuckermarkt odpovídaly kalendářním rokům – na rozdíl od ostatních zde popisovaných titulů – pouze první ročník zahrnoval rok 1881 i 1882, což je vzhledem k datu vzniku pochopitelné. Vydavatelem byl cukrovarický spolek v Čechách.

Prvním odpovědným redaktorem se stal J. O. Padour, vzápětí (1. 4. 1882) nahrazený P. C. Bernauem a ještě v prvním ročníku (2. 9. 1882) pak J. Bodňanským. MUDr. Josef Bodňanský vedl redakci periodika více než 27 let, redigoval Prager Zuckermarkt až do své smrti 9. 3. 1910. Po něm se ujmul redakce JUDr. Ferdinand Heidler, který již před rokem převzal přípravu statistické části listu. V září 1912 předal redakci svému bratru JUDr. Gustavu Heidlerovi, ten pak deník připravoval jako samostatné periodikum do konce září 1919; od října 1919 pak vycházel týdně jako příloha Zeitschrift für Zuckerindustrie der čechoslovakischen Republik (in Böhmen und Mähren). Gustav Heidler vedl redakci Prager Zuckermarkt až do své nečekané smrti (po lehčí operaci) v roce 1930. Poté již periodikum údaj o redaktorovi neobsahuje, odpovědnost za něj s velkou pravděpodobností přešla na O. Falladu a následně R. Kopeckého.

Od ledna 1886 připravoval statistickou část Prager Zuckermarkt „A. Hořínek“ (tj. Vojtěch Hořínek), po něm od dubna 1903 převzal tuto činnost Em. Peroutka a od března 1909 pak Ferdinand Heidler. Od roku 1910 již list zvláštního redaktora pro statistiku neměl.

Prager Zuckermarkt vycházel od počátku v poměrně velkém formátu (zhruba 24 × 33 cm), čísla mívala 2, příp. 4 strany (z toho i polovina připadala na inzerci). Od roku 1910 pak byl přijat model, kdy ve středu vycházel Prager Zuckermarkt v původním formátu i rozsahu, v ostatních dnech pak v menším formátu, zhruba 17 × 16 cm, čísla měla jen jeden list, často pouze s tiskem na jedné straně (na druhé příp. byla inzerce).

Obr. 5. Samostatné přílohy našich cukrovarnických časopisů v češtině i němčině v meziválečném období: ① Zpravodaj a Prager Zuckermarkt (po vzniku ČSR) – obchodní přílohy cukrovarnických časopisů; ② Rozhledy – abstrakty článků ze zahraničních časopisů v Listech cukrovarnických; analogická příloha v Zeitschrift für Zuckerindustrie der čechoslovakischen Republik „Rundschau“; ③ Věstník Spolku cukrovarnických úředníků a jeho obdoba v Zeitschriftu; ④ jako samostatná příloha vycházely po 1. světové válce i zprávy z cukrovarnických spolků; ⑤ Finanční hlídka byla přílohou Zpravodaje (vycházela v letech 1924/1925 až 1930/1931), německá příloha Prager Zuckermarkt „Finanzschau“ vyšla pravděpodobně jen 27. 2. 1925 (jedno číslo se 2 stranami)

Obr. 6. Velké (střed) a malé vydání Prager Zuckermarkt z 16. a 17. 8. 1911

Pozn.: Jak je patrné, „velký“ a „malý“ formát deníku se výrazně lišil i kvalitou papíru.

Čísla na malém formátu byla tištěna na nekvalitním papíru, na rozdíl do zřetelně lepšího papíru velkého vydání. V době 1. sv. války byly ročníky útlejší. Od října 1919 se z Prager Zuckermarkt stala příloha Zeitschriftu, vycházela stejně s ním týdně, ve stejném formátu. Za první republiky byl rozsah přílohy Prager Zuckermarkt poměrně velký (cca 16 stran), počtem stran převyšovala mateřský časopis (obdobně tomu bylo i s Listy cukrovarnickými a jejich přílohou Zpravodaj). Vydávání přílohy bylo ukončeno spolu s časopisem Zeitschrift für Zuckerindustrie in Böhmen und Mähren v roce 1944.

Listy cukrovarnické

1882/1883 až do současnosti

Karel Preis v roce 1882, deset let po vzniku Časopisu cukrovarnického, vzkřísil myšlenku na existenci českého cukrovarnického periodika a založil Listy cukrovarnické. Potřeba český vydávaného časopisu byla s ohledem na počet českých subjektů v cukrovarnictví Rakousko-Uherska značná (ostatně i německy tištěná periodika připravovali dominantě Češi). Redakční práci v prvním desetiletí Listů vykonával K. Preis a M. Nevole (byla tak zajištěna i provázanost s Zeitschrift für Zuckerindustrie in Böhmen), Preis vydával Listy až do své smrti (1916) vlastním nákladem. Lze dovozovat, že by pro něj (v té době již profesora a v roce 1885 i rektora se značným vlivem v cukrovarnickém průmyslu) nebylo velkým problémem přesvědčit cukrovarnický

spolek, aby se vydávání časopisu ujal (Nevole byl nadto jednatelem spolku), chtěl si však nejspíše ponechat kontrolu nad osudem Listů – finance dokázal zajistit. V roce 1882 na sebe ostatně převzal i vydávání Listů chemických, které v roce 1877 sám založil.

První tři ročníky Listů cukrovarnických byly vzhledově – formátem i grafickou úpravou – „klonem“ Zeitschriftu, vycházely 10× za rok. Od 4. ročníku (1885/1886) převzaly i stejnou růžovou obálku, ročníky měly dál už jen 8 čísel. V tomto ročníku se stal „stálým spolupracovníkem redakce“ Ing. Karel Cyril Neumann. Listy cukrovarnické měly zhruba 30 až 60 stran na číslo (ca 400 až 460 stran v ročníku, kromě prvního ročníku s 306 stranami).

Obsah časopisu tvořily kromě hlavních článků i spolkové zprávy, „Rozhledy“ (přehled článků ze zahraničí), statistika, informace o patentech, nových knihách a nezbytná inzerce.

Velká změna přišla na počátku 12. ročníku (říjen 1893). Dr. Milan Nevole redakci opustil a časopis dále redigovali K. C. Neumann spolu s K. Preisem. Listy změnily svou podobu, začaly vycházet ve větším formátu (téměř A4), již bez obálky, třikrát měsíčně (ročníky tak měly 36 čísel ročně, výjimečně méně, zhruba se 600 až 700 stranami v ročníku, tedy se 16–20 stranami na číslo). Důvodem změny bylo, aby další části časopisu mimo hlavních, odborných článků neztratily aktuálnost. Jestliže v němčině plnil roli aktuálního zpravodaje Prager Zuckermarkt, pak Listy cukrovarnické (protože český zpravodaj nevycházely) v sobě zahrnovaly náplň obou německy vycházejících periodik. Časopis tak obsahoval původní, odborné cukrovarnické články, Rozhledy, sdělení o patentech, spolkové zprávy, drobné zprávy a sdělení z blízkých oborů, také osobní sdělení (volná místa, jubilea, nekrology), statistiku, legislativu i prostor pro reakce čtenářů („hovorna“ a „zasláno“). Vnější podoba Listů pak vytyčila model, jemuž se poté v roce 1919 přiblížil i Zeitschrift für Zuckerindustrie der československé Republik.

V seznamu autorů hlavních článků či různých polemik té doby lze nalézt všechna významná jména našeho cukrovarnického a řepařského světa (Andrlík, Bartoš, Bubák, Cuřín, Diviš, Frič, Herles, Jelínek, Kohn, Lexa, Mikšíček, Milbauer, Rambousek, Staněk, Stoklasa, Šebor, Urban, Uzel, Votoček, Wiesner, Zapotil a mnohá další), což beze změny platilo i v pozdějších desetiletích. V zápisech ze schůzí cukrovarnických spolků či z kratších sdělení pak čtenář může zřetelně vidět i plastický obraz o tehdy aktuálních problémech sektoru v obchodní, legislativní či organizační oblasti.

Obr. 7. Střípky – na protější straně: ❶ První odborný článek v Časopisu cukrovarnickém (1872) byl „O určování žiravin v surovém cukru, v melase a ve šťavách“ prof. Fr. Štolby – na obrázku, v Zeitschrift für Zuckerindustrie pak „Zur bestimmung der absorbiten Kalkerde in der Knochenkohle mittelst Salmiak“ E. Matějčka; ❷ jako příloha prvního ročníku časopisu Zeitschrift für Zuckerindustrie in Böhmen vyšla „Přehledná mapa produkce řepného cukru v Království českém v hospodářském roce 1875/76“, sestavená dr. J. Bernatem, obsahující kromě mapy i tabulky produkce v jednotlivých 150 cukrovarech v Čechách, také v Evropě, Rakousko-Uhersku atp., rozměry mapy jsou ca 76 × 53 cm; ❸ Rozhledy (Rozhledy po časopisech) v 1. čísle 1. ročníku LC – pod stejným označením vycházejí abstrakty článků po celou dobu existence časopisu až dodnes; ❹ Listy cukrovarnické (1916): detail výčtu padlých cukrovarnických zaměstnanců – podobný seznam vycházel v době 1. sv. války téměř v každém čísle; ❺ zásahy cenzury do obsahu časopisu v době 1. sv. války (1916); ❻ oznámení v Prager Zuckermarkt – německy a česky (na obrázku) změny názvu Zeitschriftu po vzniku Československa a přeměny Prager Zuckermarkt na jeho přílohu; ❼ po úředním ukončení vydávání Listů cukrovarnických v roce 1943 začaly vycházet v Zeitschrift für Zuckerindustrie in Böhmen und Mähren alespoň české souhrny hlavních článků (do roku 1944, kdy byl zrušen i tento časopis v němčině); ❽ kromě odborných časopisů vycházely v oboru i další tiskoviny, např. v prvních desetiletích 20. stol. „Cukrovarnický zaměstnanec“

O určování žiravin v surovém cukru, v melase a ve šťávách.

Professor Fr. Stelba v Praze.

Chemeli v naznačených látkách žiravin dle množství způsobem obyčejným určit, nenužeme se obeatii spálení látek a potom předmetem chemického rozboru se stanou.

Takové spalinění, leč by sebe opatrněji se provedlo, má však vždy ztrátu jisté části žiravin za následek, ztrátu, která několik stotin desetinnými může, mimo to jest spalování větších částí cukru, melasy a p. práce dlouhotrvá a nepřívemná. Jak známo, obsahují naznačené látky sloučeniny draslika a sodíka, kterým se tak neopatrně částí sloučenin rubidíu a caesia přidružují, že se na ně ohled bráti nemusí.

Veškeré tyto kovy se nechají z roztoku cukru, melasy a ze šťavy do fluorokřemany úplně vyloučiti a budíž to dlohou tohoto činiku ukázati, kterak na základě umoholleté zkušenosti tyto kovy kvantitativně určit, k řemuz podoknoumi slušno, že můj ctěný přítel pan dr. Weiler již před několika roky článkek o určování žiravin v melase cestou podobnou uvěřil, při čemž však ohled na přesné určování drasla a natronu brán nebyl.

Jelikož se co do množství a přípravy látek k chemickému rozboru určených jakési odchylky ko nutně osvědčují, bude nejlépe, aby se dotýčné práce u jednotlivých látek o sobě probraly.

1. Cukr surový. K rozboru budíž 20–40 grammů upotřebeno, dle toho, jest-li více méně žiravin obsahovati může. Část tuto rozpustíme v kádince průměrné velikosti v 40–80 kostkových centimetrech kyseliny fluorokřemkové, která 5–8 stotin bezvodou kyselinu obsahuje, a zahrájeme směs mírně, aby se cukr rychleji rozpustil. Roztok se tyčinkou (která se tam poněchá) řádně promíchá a na to, postavením nádob do vody studené opatně ochladí. Nyní přidáme stejného objemu aneb i něco více líhu 85–90° (0) mírně znovu a necháme v studené vodě tak dlouho státi, až se sraženina řádně usadí, což 10–15 minut času vyžaduje.

dvoje kladných, kteréž směr spojující on ony se nastav na koncovém v ohy kladných, jichž průměr jsou jen polovina průměra kladků. Dle toho koná spodní negativní války vždy pouze polovinu této dráhy, kterou jest konatí úhlu vrcholů, posilivám, a proto oblouk voltaický se nezne z místa.

Differentialní spirály, z nichž jedna jest zarážděna a vedlejší vedení, jsou přičinou, že lamp téch lze upotřebiti tam, kde jde o rozdílné světla. Lampa vyznačuje se překvapující jednoduchostí konstrukce, i poskytuje světlo klidné a příjemné.

Rozhledy po časopisech.

O surrogátech spodiových. *W. Olachowsky, Scheibler's N. Zeitsch. f. Rübenz. Industrie IX. 50.* Otázka, působí-li při filtraci šťáv spodiem toliko minerální podstata jeho anebo uhlík, na velké ploše ve spodiu rozprostřený, zdá se býti pokusy Doedenbender-Heickorjmi na dobro rozhodnuta. Podle pokusů obou badatelů nepůsobí do běla vypálené spodiem, tedy mineralná kostra, sama o sobě ni v harviru ni v roztoku vápna, kdežto týž druh spodiá nevyplavěn, uhlík v sobě obsahuje, jest pro výtahové právé lalky velké významy; působiti tudíž zajištění toliko uhlík při filtraci šťáv a kostra mineralná potesí účinek ten ztrácejí, pokud poskytuje velkou plochu k rozložení se uhlíka v tonomské vrstvě.

Že uhlík, zbývající při suché destilaci organických látek má značnou absorpční hodnotu, jest nepochybno, taktéž, že hodnota ta stoupá zvišením plochy uhlé. Čím jemnější jest jinak množství uhlíka jest rozptýleno, tím větší jest absorpční hodnota jeho. Vsaik i poraha uhlíka není bez účinku; uhlík z dusíkatých organických látek připravený, mocněji absorbuje než uhlík, vyrobený z organických látek bezdusíkatých. Hmoty, jež zahrátím se rozpštějí ku př. tuky, cukr ap. poskytují lehký, hutný, absorpce méně schopný díbel. V nejmenších formách nabývame uhlíka, podobující suché destilaci směs dusíkatých organických látek, ku př. křivo, křihu a p. a ubíhátemen drasličinám.

Jelikož chemické sloučeniny mineralné podstaty nikterak absorpcí nemějí, nebude potřeba, užívatí na výrobu surrogátů fosforečnanu vápenatého, nýbrž lze upotřebiti jakékoliv mineralné hmoty, uhyví-li toliko jistým podmínkám; musí býti 1. neropustná ve vodě a zředěných kyselinách, 2. prostoupena jemnými dutinami, jež narazjem komunikují, 3. dostatečně pevná, 4. dostatečně ohnivzdorná, 5. dostatečně rozšířená a levná.

- Hartmann Gustav, 39 let stár, techn. adjunkt v Hodonině,
- Pollatschek Karel, 39 let stár, saldokontista ve Vídni,
- Suchý Václav, 39 let stár, hosp. adjunkt ve Smidarech,
- Dvořák František, 38 let stár, kanc. úředník v Olomouci,
- Brossmann Karel, 37 let stár, šafář v Pavlovicích,
- Kudela Eustach, 37let stár, vážný v Tapolcsáně,
- Ziffer Alfred, 35 let stár, hosp. správce v Hejčíně,
- Herbst Karel, 34 let stár, chemik v Poděbradech,
- Heyer Vilém, 34 let stár, úředník v Praze,
- Křmář Otokar, 34 let stár, hosp. správce v Nebušicích,
- Töpfer Tomáš, 34 let stár, hosp. účetní v Botfalu,
- Lahodný Vladimír, 33 let stár, hosp. správce v Kvasicích,
- Rottmann Bruno, 33 let stár, inženýr v Rottěhavě,
- Krausz Alfred, 32 let stár, inženýr ve Vídni

36 pracovních dnů! Dostane konsum pak káži zvlášť koncom října.

Nesmíme zapomínati, že velké cukrovary jsou odkrášly na velké produkce řepy. Velkoúspěšně zámov řepu dobyvali již na druhý týden. Buda rádi viděti, když nám nezástie zraje v čas, co bude následovati!

Pan inspektor tvrdí, že budeme musiti obstarati osmi pro rajstov obou, příšlo v řepu. Peněžní obětí nám nejsou nikdy dost velké, to jsme dokázali tím, že jsme zvýšili cenu cukru jen o 10%, nikoliv již výrobky zvýšily na 200 až 300%. My i další obětí přineseme a chrone přínosi.

Druhý več. Čtiť bych se oztáži pana inspektora, že-li o to postarati, aby polši upředil, resp. dlel z řínského Polska, kteří by přijali parli v cukrovarch, pracovní smlouvu dodrželi. Podle všech zkušeností jest tu operativní důvod k počtybostem, poněkud-li dleliti, kteří bledského roka právi přezvali, po 48 hodinách ji opožili a jsou živni v táborech, kde nemají pracovní.

Insko dlelitiž při však zpráva, veřejnost cíve v „Rohobně“ ovšem je neopravá. Dle této zprávy při se uvádějí v kružích cukrovarnických o tom, ad-li by nemohli býti cukerní kampaňi odložena na jeden nede (Veselosi). Vše jiné směšné, avšak má větší váhu postláti, že ne cukrovarnické kruty, nýbrž naše směrnatosti kruty vládní zahybyjí se touto otázku velmi intenzivně. Nám se dostalo o tom ex post vyrozumění, avšak když jsme se proti tomu ohlasiť, bylo to vřato síce na vládě a ministerstva, ale vřato byla až tato cestá zaměstnávati jest povinen opožiti zajeptom

Pan inspektor tvrdí, že budeme musiti obstarati osmi pro rajstov obou, příšlo v řepu. Peněžní obětí nám nejsou nikdy dost velké, to jsme dokázali tím, že jsme zvýšili cenu cukru jen o 10%, nikoliv již výrobky zvýšily na 200 až 300%. My i další obětí přineseme a chrone přínosi.

Prakt. N. 590 a nad 1973, für den „Verein der Zuckerindustrie im Monarchie“ Nr. 309. l. - Telegramm-Adresse: Zuckermarkt, Prag.

Našim čtenářům!

Dovolujeme si oznámiti, že od 1. října r. nastane změna ve vydávání našeho časopisu „Prager Zuckermarkt“.

Dosavadní měsíčník „Zeitschrift für Zuckerindustrie im Böhmen“ bude změněn v nový týdně vycházející časopis „Zeitschrift für Zuckerindustrie der Czechoslovakischen Republik“ a bude „Prager Zuckermarkt“ tvořiti neoddělitelnou přílohu tohoto nového týdníku.

Spojením těchto dvou časopisů v jeden a následkem zvýšení vydavatelských výloh jsme nuceni upravit předplatné na nový tento časopis „Zeitschrift für Zuckerindustrie der Czechoslovakischen Republik“ následovně:

roční předplatné pro zahraničí	K 80—
roční předplatné pro cukrovarnické úředníky a zřizovatele	100—
roční předplatné pro cukrovarnické úředníky a zřizovatele	100—
roční předplatné pro cukrovarnické úředníky a zřizovatele	100—
roční předplatné pro cukrovarnické úředníky a zřizovatele	100—
roční předplatné pro cukrovarnické úředníky a zřizovatele	100—
roční předplatné pro cukrovarnické úředníky a zřizovatele	100—
roční předplatné pro cukrovarnické úředníky a zřizovatele	100—
roční předplatné pro cukrovarnické úředníky a zřizovatele	100—
roční předplatné pro cukrovarnické úředníky a zřizovatele	100—
roční předplatné pro cukrovarnické úředníky a zřizovatele	100—

Doufáme, že všichni dosavadní odběratelé našeho listu, jež byl mluvčím Zemského spolku pro průmysl cukrovarnický v Čechách, zůstanou i na dále odběrateli tohoto nového časopisu, jenž stává se orgánem nové ustaveného ústřed. spolku cukrovarů z celé Československé republiky. Nedojde-li nás do 25. t. m. vyslovně odněmí jednotlivých P. T. předplatitelů, budeme, předpokládajíc jejich souhlas, zasílati jim tento nový týdněk a diferencí ve výši předplatného dovolíme si použítí účtování.

Ústřední spolek českoslov. průmyslu cukrovarnického.

Předseda: Dr. H. Karfík v. r. Jednatel: Dr. G. Heidler v. r.

Die Wärmeverluste nichtisolierter Körper und Rohrleitun

ING. DR. JAROSLAV PUCHERNA, Ung. Hradisch.

Eingelangt am 27. Juni 1944.

So gibt z. B. Czechsch (Maschinenbuch, S. 158) an:

Die Wärme geht vom durch ins Wasser Eisen Luft Wasser Eisen Gußeisen Luft Wasser Eisen Luft

Andere Quelle gibt Folgendes an:

Wasser Eisen Luft Wasser Eisen Luft

CUKROVARNICKÝ ZAMĚSTNANEC

Číslo XXV. V Praze 1. prosince 1942. Číslo 22.

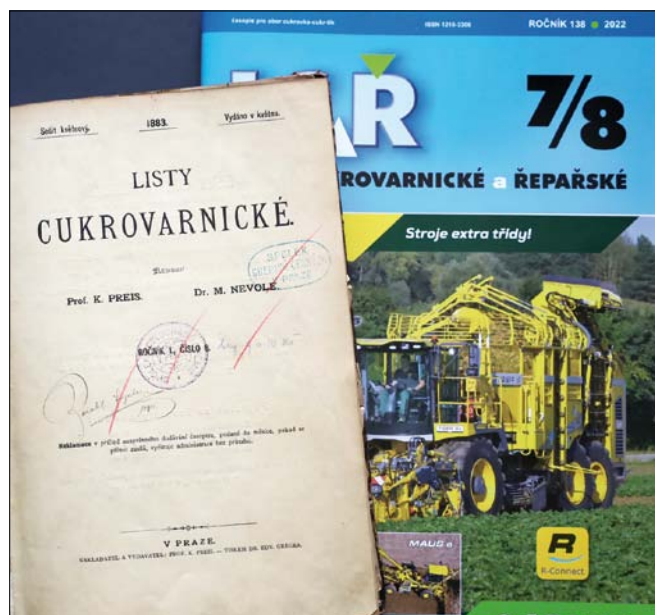
Číslo XXV. V Praze 1. prosince 1942. Číslo 22.

Vokoli 63 zastavených cukrovarů rádi velká bida.

Společně cukru nevadí se podle čem, nýbrž podle životní úrovně obyvatelstva země.

Obr. 8. Sto čtyřicet let: obálka čísla v prvním (1882/1883) a aktuálním (2022) ročníku Listů cukrovarnických (a řepářských)

Když stále větší zdravotní obtíže donutily Karla C. Neumanna v říjnu 1915 (na začátku ročníku 1915/1916) redakci opustit, řídil pak prof. Preis časopis sám. Po Preisově úmrtí v dubnu 1916 (ještě v témže ročníku) začal Listy redigovat Ing. František Herles (s Preisem již předtím spoluredigoval Zeitschrift für Zuckerindustrie in Böhmen), který se stal odpovědným redaktorem obou periodik. A to, jak bylo uvedeno dříve (viz s. 338), od začátku ročníku 1916/1917 spolu s externími, odbornými redaktory (ti byli ovšem v tiráži uvedeni jen tři ročníky, v dalších třech jen na titulní stránce ročníkového svazku – lze tak dovozovat, že reálná spolupráce asi nenaplnila záměr, obdobně i v Zeitschriftu). Herles zvýšil počet čísel v ročníku z 36 na 52, časopis se tak stal týdeníkem, i když některá čísla byla dost útlá (dokonce tvořená jen jediným listem). V dalším ročníku začal vycházet jako součást časopisu Zpravodaj, redigovaný G. Heidlerem, v ročníku 1919/1920 a následujícím pak i Věstník Spolku cukrovarnických úředníků.

V ročníku 1921/1922 se k Ing. Herlesovi v redakci připojil Ing. Otakar Fallada. Fallada je uváděn jako odpovědný a Herles jako hlavní redaktor až do ledna 1924 (zdá se z toho, že redakční práci vykonával v té době už převážně Fallada), poté už jen Otakar Fallada sám. Pod Falladovým vedením se časopis rozšířil, přibýly samostatné přílohy (Rozhledy, Finanční hlídka), ročníky s přílohami měly přes tisíc stran (až ke 1400), samotné Listy pak 500 až 750 (nejvíce 760) stran.

Na začátku dubna 1938 převzal vedení časopisů Ing. Dr. Rudolf Kopecký. Nepříznivá politická situace na konci 30. let se promítala i do podoby Listů cukrovarnických (např. číslo ze 3. 3. 1939 tvořil jen jediný dvojlíst). V roce 1939 začaly v Listech vycházet souhrny v němčině, jak bylo avizováno (viz s. 340), ovšem od začátku ročníku 1941/1942 bylo jejich zařazování ukončeno (!). Stejně jako Zeitschrift trpěly Listy cukrovarnické po okupaci nedostatkem příspěvků, obsah kromě zpráv výzkumného ústavu tvořila různá úřední nařízení a doporučení k úsporám apod. Ročníky byly útlé. Poslední číslo Listů cukrovarnických a Zpravodaje vyšlo 12. 3. 1943, další vydávání periodika bylo z iniciativy M. Hornschilda, německého vedoucího činitele Hospodářské skupiny cukrovarnického průmyslu, zastaveno.

Po druhé světové válce

Cílem tohoto článku je seznámit čtenáře s historií našich cukrovarnických časopisů do roku 1944, proto následující období zmíníme jen kratičce. Po osvobození bylo (ze zřejmých důvodů) od října 1945 obnoveno vydávání pouze Listů cukrovarnických se Zpravodajem, časopis vycházel jako týdeník (resp. čtrnáctideník ve dvojčíslech). Dvouletá přestávka v letech 1943 až 1945 je důvodem, proč je číslo ročníku nižší než stáří časopisu. Od roku 1951 vycházel časopis jako měsíčník v kalendářních ročnících (vydávání Zpravodaje bylo ukončeno), a to v Průmyslovém vydavatelství, od roku 1953 ve SNTL. Jako měsíčník pak Listy cukrovarnické vycházejí dalších více než 70 let až dodnes.

Zamyšlení

Při bližším pohledu na práci redaktorů našich cukrovarnických periodik, především v prvním půlstoletí existence časopisů, je udivující, s jakým zápalem a nasazením redakční práci vykonávali. Všichni byli přitom osobnostmi, jejichž společenské postavení, pracovní pozice, status v oboru, podnikatelské zázemí i finanční situace byly v porovnání s většinou současníků výrazně vyšší. Redakční práci jistě nevykonávali z potřeby financí či vyšší prestiže v oboru (např. Preis byl vysokoškolským profesorem s mnoha aktivitami, Herles působil jako redaktor již ve vyšším věku, měl vlastní laboratoř a později další úspěšné, výdělečné podnikatelské aktivity, jistě byl vytížený, přesto byl ochoten věnovat redakční práci mnoho svého času... a lze pokračovat dalšími). Nepochybně byli všichni přesvědčeni o významu a nezbytnosti této činnosti. Tomu odpovídalo i jejich pracovní úsilí při redigování časopisů. Např. Ing. Herles vzpomíná na čas před Preisovým úmrtím⁸: „(Preis) časopis tento redigoval, vzdor neúprosné bloudající chorobě, kteráž mu práci velmi ztěžovala, až do posledních dnů svého života. ... Jako redaktor byl Preis neúporně činným, obstarává s největší svědomitostí záležitosti redakční až do posledních detailů, po většině nejradaěji sám. Vedle úpravy článků pro tisk obstarával i překlady článků odborných pro časopis vycházející v druhém zemském jazyku, neboť nebylo často možno překlady takové svěřiti osobnosti neovládající dokonale odbornou a vědeckou terminologii v onom jazyku. Je obdivuhodnou jeho energie, kterou přemáhal v poslední době svoje tělesné utrpení, takže až do posledních dnů svého života veškeré záležitosti redakční měl v plné evidenci.“

Je výmluvné, u kolika redaktorů ukončila jejich působení v redakci až smrt (K. Preis, M. Nevoles, J. Bodňanský, G. Heidler, V. Hořínek a E. Peroutka, rovněž J. Petřík). Přitom se vedle své profese a redakční, spolkové i další činnosti stihli věnovat nezřídká také zálibám – Preis byl např. významným amatérským entomologem, Neumann numismatikem a genealogem...

Závěrem

Sto padesát let je v případě odborného tisku úctyhodná doba a neexistuje mnoho oborů, které mají tak bohatou historii svých periodik. Pracovníci cukerního sektoru mají proto důvod k hrdosti, ohlížejí-li se za minulostí svého průmyslu a s ním spojených časopisů, které jsme si v tomto článku připomněli.

⁸ Herles: Prof. dr. Karel Preis jako redaktor (LC 34, 1915/16, č. 26/27, s. 346).